

SODELOVANJE JAVNEGA IN ZASEBNEGA SEKTORJA NA PODROČJU ARHIVIRANJA

Avtorja: Martina Čufer, Gregor Vidmar

Izveček

Ohranitev kulturne in znanstvene dediščine evropskih narodov je prednostni interes Evropske Unije, ki zato namenja nepovratna sredstva članicam z namenom ohranitve tovrstnih gradiv ter distribucije in izmenjave informacij in podatkov o njih znotraj članic EU. Z ustreznimi idejnimi osnovami ter cilji projektov, naj bi tudi RS prispevala k uresničitvi skupne politike Evropske unije. Eden takšnih projektov je lahko »Center za digitalizacijo«.

Povzetek

Pri vzpostavitvi in delovanju centra za digitalizacijo vidimo možnost za sodelovanje z državo in njenimi javnimi ustanovami v okviru javno-zasebnega partnerstva. Menimo, da je ta projekt mogoče in celo nujno zastaviti kot razmerje zasebnega vlaganja v javni projekt in hkrati kot javno sofinanciranje zasebnega projekta, ki je v javnem interesu. Priporočila Evropske komisije ter njeno spodbujanje držav članic k razvoju digitaliziranega gradiva iz knjižnic, arhivov in muzejev ter k usklajenem ukrepanju za digitaliziranje kulturne dediščine, so spodbudile tudi Slovenijo k razmišljanju v tej smeri, saj je med osrednjimi razvojnimi programi za obdobje 2007-2013, vključila tudi sklop digitalizacije. Cilj tega sklopa naj bi bil povečanja razpoložljivosti in ponudbe elektronskih vsebin in storitev na spletu ter vseživljenjskega učenja, kar posledično predstavlja osnovo na znanju temelječe družbe in konkurenčnosti gospodarsko uspešnih držav. Za doseganje teh ciljev pa RS predvideva **razvoj in izgradnjo digitalizacijske infrastrukture** za zajem, hranjenje, dostop in uporabo digitalnih vsebin. Glede na to, da se tovrstni projekti uvrščajo med vsebine novih programov nove finančne perspektive, pričakujemo, da bi lahko sredstva za izvedbo pridobili prav iz skladov EU.

Uvod

Ob sprejetju nove zakonodaje s področja arhiviranja, ki na novo ureja področje zajema v elektronsko obliko in dolgoročne hrambe zajetega gradiva, ter uvedbi Zakona o javno zasebnem partnerstvu¹, ki določa okvirje sodelovanja javnih ustanov z zasebnimi subjekti, se na področju arhiviranja odpirajo nove možnosti za projekte, za katere obstaja velika možnost financiranja s sredstvi EU, saj se njihove vsebine ter cilji v veliki meri vključujejo v vsebine, ki bodo v naslednji finančni perspektivi 2007-2013 deležne financiranja iz evropskega proračuna.

Partnerstvo med javnim in zasebnim sektorjem

Sodelovanje javnega in zasebnega sektorja lahko ločimo na več različnih oblik, katerih cilji so skupni. Poleg uresničevanja javnega interesa oz. zagotavljanja javne dobrine je potrebno izpostaviti tudi izmenjavo informacij, izkušenj in strokovnega znanja med vsemi udeleženi v partnerstvu. Pri tem poznamo več različnih dogovorov med državo ali lokalnimi skupnostmi in pravnimi ali fizičnimi osebami zasebnega sektorja.

Dve najpogostejši obliki takšnih dogovorov sta:

- **»izgradi – upravljaj – prenesi«** (build-operate-transfer), katere značilnost je, da zasebno podjetje gradi in je nato za določen čas tudi lastnik infrastrukturnega objekta, po poteku določenega obdobja pa postane lastnik država ali
- za obliko, ki je najbolj primerna za uresničevanja javnega interesa, ki se zagotavlja prvič; **»razvij – izgradi – upravljaj«** (develop-build-operate).

Kot navedeno, možnosti je več, izbor pa je odvisen od samega predmeta pogodbe.

Najpogostejši razlogi za sklepanje takšnih dogovorov med javnim in zasebnim sektorjem so predvsem skupno načrtovanje projektov, njihova izvedba, financiranje in vzdrževanje ter seveda izvajanje storitev javne službe. Značilno je, da se investicijski vložki, tveganja, odgovornosti in plačila porazdelijo ali med udeležene v dogovoru ali med partnerje, to pa je tudi eden glavnih razlogov za sklepanje takšnih dogovorov. Posledično so koristi predvsem prihranki pri stroških, uresničevanje javnega interesa z vključevanjem zasebnega kapitala in s tem zmanjšanje pritiska na tradicionalnejše vire (državni proračun,...), delitev odgovornosti in tveganja na partnerja zasebnega sektorja in posledično učinkovitejše izvajanje storitev.

Nova finančna perspektiva 2007-2013

S 1. januarjem 2007 se je začela nova finančna perspektiva (v nadaljevanju FP) Evropske unije, ki zajema obdobje do konca leta 2013. V tem obdobju bo Evropski proračun obsegal 864,4 milijarde evrov, od tega bo Slovenija, za vse programe, ki so del Državnega razvojnega programa (v nadaljevanju DRP), upravičena do 4,554 milijarde evrov.

Evropska komisija bo spodbujala pretvorbo tehnološkega napredka v inovativna področja uporabe in storitev v javnem in privatnem sektorju. Podpirala bo tvegane in kreativne pristope in izvajanje, povečevala obseg preko javno-zasebnih partnerstev³. Z ustreznimi projekti, kjer kot ključne idejne zasnove lahko navedemo varovanje kulturne dediščine, dostopnost strokovnih gradiv (izobraževanje) ter javno-zasebno partnerstvo, bi lahko prispevali k uresnitvi skupnih ciljev in idej, saj so te zajete tudi v DRP.

Predlog Komisije evropskih skupnosti

Tu bi izpostavila evropski strateški okvir, i2010 – Evropska informacijska družba 2010. Ta spodbuja odprto in konkurenčno digitalno gospodarstvo in poudarja informacijske in telekomunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) kot gonilno silo vključevanja in kakovosti življenja. Že leta 2005 je Evropski svet označil znanje in inovacije za gonilno silo trajnostne rasti in poudaril, da je bistvenega pomena izgradnja vseobsegajoče informacijske družbe, ki temelji na široki uporabi informacijskih in komunikacijskih tehnologij v javnih službah, malih in srednje velikih podjetjih ter gospodinjstvih².

Komisija je predlagala tri prednostne naloge za evropsko informacijsko družbo in medijske politike, in sicer:

- Dokončna vzpostavitev enotnega evropskega informacijskega prostora z dostopnimi in varnimi širokopasovnimi komunikacijami, bogatimi in raznolikimi vsebinami in digitalnimi storitvam.
- Povečanje inovacij in investicij v raziskave IKT (več si lahko pogledate v sedmem okvirnem razvojnem programu in programu za konkurenčnost in inovacije).
- Vzpostavitev vseobsegajoče evropske informacijske družbe, tako da ta zagotavlja kakovost javnih storitev in pospešuje kakovost življenja, ter da njene koristi uživajo vsi državljani.

V programe Evropske unije pa se vključuje tudi Slovenija s pripravo Državnega razvojnega programa. S pripravo osnutkov programov, ki predstavljajo osnovo za črpanje evropskih sredstev, se je Slovenija konec leta 2006 pogajala z Evropsko komisijo, o pričetku izvajanja novih programov nove finančne perspektive.

Državni razvojni program RS in zastavljeni projekti

Državni razvojni program RS je izvedbeni dokument Strategije razvoja Slovenije (v nadaljevanju SRS) na področju razvojno-investicijskih programov in projektov, ki pa je vsestranski odgovor države na razvojne izzive, katere med drugim narekuje tudi skupna politika EU za razvoj države v obdobju nove finančne perspektive³.

Med osrednjimi razvojnimi programi je tudi t.i. Razvojna mreža Slovenije, ki med drugim navaja sklop digitalizacije z namenom povečanja razpoložljivosti in ponudbe elektronskih vsebin in storitev na spletu ter vseživljenjskega učenja, kar posledično predstavlja osnovo na znanju temelječe družbe in konkurenčnosti gospodarsko uspešnih držav.

Za doseganje zastavljenih ciljev DRP predvideva razvoj in izgradnjo infrastrukture za zajem, hranjenje, dostop in uporabo digitalnih vsebin.

Čeprav bo Evropa še vedno veliko vlagala (cilj 3% BDP) in tako tudi usmerjala strateške raziskave IKT (sedmi okvirni program in program za konkurenčnost in inovacije) pa le raziskave niso dovolj, te je zdaj potrebno vgraditi v naše poslovanje, izdelke, storitve,... in šele takrat se bodo pokazale njihove prednosti.

Predlog projekta »CENTER ZA DIGITALIZACIJO«

Center za digitalizacijo je projekt, ki zajema vzpostavitev in delovanje centra za digitalizacijo arhivskega in dokumentarnega gradiva ter gradiva znanstvene in kulturne dediščine v okviru javno-zasebnega partnerstva.

Evropska komisija je v kratki predstavitvi pobude za digitalne knjižnice z naslovom »Evropska kulturna in znanstvena dediščina na klik z miško«⁴, ki je dostopna na domači spletni strani Pobude za digitalne knjižnice⁵, izpostavila tri ključna področja delovanja:

- digitalizacija analognih zbirk za njihovo širšo uporabo v informacijski družbi,
- spletna dostopnost, kot predpogoj za največje možno povečanje koristnosti informacij za državljane, raziskovalce in podjetja,
- ohranitev in shranjevanje za zagotovitev dostopa prihodnjim generacijam do digitalnih vsebin.

Dosedanje aktivnosti za digitalizacijo obstajajo v vseh državah članicah, vendar je trud razdrobljen in napredek prepočasen. Potrebno bi bilo mobilizirati nov organiziran skupni zagon, ki bo pospešil digitalizacijo in spletno dostopnost vsebin. Evropska komisija pričakuje predvsem, da bodo države članice morale investirati v digitalizacijo kulturne dediščine, ki jo hranijo v tradicionalnih formatih (npr. tekst in fotografije na papirju, fotografski negativni, filmi na kolutih, glasba na vinilnih ploščah in trakovih itd.)⁴.

Evropska komisija namerava tudi sofinancirati raziskovalne in razvojne dejavnosti na tem področju. Med drugim je zapisala, da bo v skladu z novim raziskovalno-razvojnimi okvirnim delovnim programom, ki se bo začel v letu 2007, s sofinanciranjem **podprla mrežo centrov za digitalizacijo in digitalno hrambo**⁴.

V Priporočilu Komisije o digitalizaciji in spletni dostopnosti kulturnega gradiva in digitalnem arhiviranju⁶ z dne 24. 8. 2006, Evropska komisija nagovarja države članice k spodbujanju razvoja digitaliziranega gradiva iz knjižnic, arhivov in muzejev ter k usklajenemu ukrepanju za digitaliziranje kulturne dediščine, kar bo zagotovilo tudi bolj varne razmere za naložbe podjetij v tehnologije digitaliziranja.

Komisija državam članicam med drugim priporoča:

- spodbujanje vključevanja zasebnega sektorja v prizadevanja za digitalizacijo v okviru javno-zasebnega partnerstva,
- naložbe v nove tehnologije in sredstva za digitaliziranje, ki v velikem obsegu lahko znižajo stroške digitalizacije ob ohranjanju ali izboljšanju kakovosti,
- digitalizacijo, dostopnost in arhiviranje kulturnega gradiva ob polnem spoštovanju avtorskih in sorodnih pravic,
- evidentiranje sedanje in načrtovane digitalizacije analognih kulturnih gradiv, da se prepreči podvajanje prizadevanj in spodbudi sodelovanje na evropski ravni,
- spodbujanje partnerstva med kulturnimi ustanovami in zasebnim sektorjem za ustvarjanje novih poti za financiranje digitalizacije kulturnega gradiva,
- vzpostavljanje in ohranjanje možnosti za digitaliziranje v velikem obsegu v okviru pooblaščenih centrov za digitalizacijo ali v sodelovanju z njimi,
- izboljšanje pogojev za digitalizacijo kulturnega gradiva.

Pri vzpostavitvi in delovanju centra za digitalizacijo vidimo možnost za **sodelovanje z državo in njenimi javnimi ustanovami** v okviru javno-zasebnega partnerstva. Menimo, da je ta projekt mogoče in celo nujno zastaviti kot razmerje zasebnega vlaganja v javni projekt in hkrati kot javno sofinanciranje zasebnega projekta, ki je v javnem interesu. Zakon o javno-zasebnem partnerstvu¹ v 2. členu predvideva tovrstno razmerje med javnim in zasebnim partnerjem v zvezi z izgradnjo, vzdrževanjem in upravljanjem javne infrastrukture.

Pri projektu vzpostavitve in delovanja centra za digitalizacijo ima država in njene javne ustanove možnost uporabe že obstoječe zasebne informacijsko-tehnološke infrastrukture za projekt, ki je v javnem interesu. Med izvajanjem projekta zasebnik vzdržuje in vlaga v svojo infrastrukturo, ki se uporablja tudi za potrebe projekta v javnem interesu. Država se s tem popolnoma izogne velikim začetnim stroškom za vzpostavitev morebitnega lastnega tovrstnega centra. Nedvomno so zasebnikov interes tudi raziskave in razvoj na področju informacijsko-tehnološke infrastrukture in tehnoloških procesov s katerimi se izvaja projekt, ki je v javnem interesu. Tudi na ta način se kaže možnost zasebnega vlaganja v javni projekt.

Po drugi strani pa javne ustanove s plačevanjem storitev, ki jih izvaja zasebnik v okviru centra za digitalizacijo, izvajajo javno sofinanciranje zasebnega projekta, ki je v javnem interesu.

Pri vzpostavitvi in delovanju centra za digitalizacijo znanstvene in premične kulturne dediščine javno infrastrukturo predstavlja digitalno gradivo, izgradnjo digitalizacija, vzdrževanje in upravljanje pa kratkoročna in dolgoročna hramba gradiva. To pomeni, da gre za projekt, ki vsebuje prav vse elemente javno-zasebnega partnerstva in kot tak lahko v polni meri zadosti javnim in zasebnim interesom hkrati, kar je osnovni predpogoj za uspešno realizacijo projekta.

- »javni interes« = »zasebni interes« = center za digitalizacijo
- »izgradnja« = digitalizacija
- »javna infrastruktura« = digitalno gradivo
- »vzdrževanje in upravljanje« = kratkoročna in dolgoročna hramba

Prednost javno-zasebnega partnerstva vidimo v tem, da sodelovanje javnih ustanov in zasebnih subjektov omogoča kakovostnejšo pripravo projekta, kar posledično pomeni izvedbo načrtovanega projekta z nižjimi stroški oz. kakovostnejšo izvedbo projekta z enakimi stroški. Projekt je na ta način tudi hitreje uresničljiv, kot pa če bi čakali na sredstva le iz javnega proračuna.

Tveganja za izvedbo projekta je možno smiselno porazdeliti na obe strani, zato so stroški tudi iz tega naslova lahko mnogo nižji. Obvladovanje tveganj pomeni priložnost za zasebnika, da z novimi rešitvami ali idejami pripravi ponudbo, ki bo konkurenčnejša od drugih.

ZAKLJUČEK

Ohranitev kulturne in znanstvene dediščine evropskih narodov je tudi prednostni interes Evropske Unije, ki daje pobude in priporočila (»i2010: Pobuda za digitalne knjižnice«⁵, Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta o filmski dediščini in konkurenčnosti z njo povezanih industrijskih dejavnosti⁷, Priporočilo Komisije o digitalizaciji in spletni dostopnosti kulturnega gradiva in digitalnem arhiviranju⁶) in namenja nepovratna sredstva članicam z namenom ohranitve tovrstnih gradiv ter distribucije in izmenjave informacij in podatkov o njih znotraj članic EU. Na spletni strani delovnega programa Evropske komisije, IST (»Information Society Technologies«), Direktorata E – vsebine, Enote za izobraževanje in kulturno dediščino⁸ so zapisani osnovni cilji Evropske Unije na tem področju:

- olajšati ljudem poiskati, razumeti in izkusiti njihovo kulturno dediščino preko digitalnih knjižnic in virtualnih obiskov v preteklost,
- rešiti in restavrirati našo avdio in video dediščino 20. stoletja,
- ohraniti današnjo digitalno vsebino pri življenju v prihodnosti.

Vsekakor za tovrsten projekt obstaja velika možnost pridobitve sredstev iz evropskih skladov.

Za konec se poraja le še eno vprašanje: »Kaj še čakamo?«.

REFERENCE

1. *Zakon o javno zasebnem partnerstvu*, Uradni list RS št. 127/2006, z dne 7. 12. 2006
2. KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI, *Sporočilo komisije svetu, evropskemu parlamentu, ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij*; 1.6.2005
3. REPUBLIKA SLOVENIJA, Služba vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko, *Osnutek Državnega razvojnega programa Republike Slovenije za obdobje 2007-2013*, 31.5.2006
4. EUROPEAN COMMISSION, Information Society and Media. *Europe's cultural and scientific heritage at a click of a mouse*. 2 str. Dostopno na svetovnem spletu: <http://europa.eu.int/information_society/activities/digital_libraries/doc/fact_sheet/fact_sheet.pdf>
5. EVROPSKI PARLAMENT in EVROPSKI SVET. *Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2005 o filmski dediščini in konkurenčnosti z njo povezanih industrijskih dejavnostih*. Uradni list Evropske unije L 323, 9.12.2005, str. 57
6. *i2010: Digital Libraries Initiative* [online]. EUROPE'S INFORMATION SOCIETY and MEDIA DG, obnovljeno 17.10.2006 [citirano 6.11.2006]. Dostopno na svetovnem spletu: <http://europa.eu.int/information_society/activities/digital_libraries/index_en.htm>
7. EVROPSKA KOMISIJA. *Priporočilo komisije z dne 24. avgusta 2006 o digitalizaciji in spletni dostopnosti kulturnega gradiva in digitalnem arhiviranju*. Uradni list Evropske unije L 236, 31.8.2006, str. 28-30
8. *Directorate E-Content, Cultural Heritage: Keeping the past and present for the future, Objectives* [online]. EUROPE'S INFORMATION SOCIETY and MEDIA DG, obnovljeno 12.10.2006 [citirano 6.11.2006]. Dostopno na svetovnem spletu: <<http://cordis.europa.eu/ist/digicult/index.html>>